

MIRADES. L'EDUCACIÓ COM A FUTUR

Edició a cura de: **Ignasi Roviró i Alemany, Carme Codina i Contijoch**
Traducció de la introducció a cura de: **Joe Crozier**

Maquetació i impressió: jaumira★vilaró

Impressió: MATER Impressors

Copyright dels textos els respectius autors

Febrer 2023

ISBN: 978-84-09-48024-1

Dipòsit legal: B-3343-2323

Publicacions del Col·legi Sant Miquel dels Sants
Carrer Jaume I el Conqueridor, 11. 08500 Vic. 93 886 12 44
Ronda Camprodon, 2. 08500 Vic. 93 886 05 95

stm@santmiqueldelssants.cat

www.santmiqueldelssants.cat

MIRADES. L'EDUCACIÓ COM A FUTUR

Retrospectives, sinceres, optimistes, honestes, compromeses, apassionades, humanes, prudents, creatives, crítiques, ingènues, experimentals, properes, complexes, atrevides, reflexives i vitals. Mirades és un compendi de diverses maneres de veure l'educació des de diferents punts de vista i indrets del món. Mirades que parteixen de la individualitat, però que adquireixen un sentit global quan les posem en comú i les fem dialogar.

En ocasió del 160è aniversari de la seva fundació, el Col·legi Sant Miquel dels Sants recull en aquest llibre un conjunt de mirades sobre educació. Mirades institucionals, mirades de la comunitat i mirades de persones especialitzades en educació que reflexionen sobre el seu futur, cadascú en la seva llengua. És per això que l'hem titulat Mirades, amb l'enriquiment del plural, perquè estem segurs que el futur encara serà més divers. I hi hem afegit en el títol "L'educació com a futur" perquè estem convençuts que l'educació millora el món.

Centrades en l'educació i amb el món com a marc, les mirades d'aquest llibre combinen la perspectiva local amb la internacional. D'aquí que en aquesta publicació hi han col·laborat especialistes d'Universitats i Centres d'Investigació de Catalunya, Galícia, Espanya, Itàlia, Argentina, Dinamarca, Finlàndia, Estats Units i Turquia. A tots ells, i a les seves institucions, els agraïm la seva amable col·laboració, així com ens complau poder-hi reproduir també l'opinió d'alumnat, de famílies, de docents i de persones de la nostra escola sobre el que esperen de l'educació.

Tenim l'esperança i el compromís de fer un món millor. Sabem que l'esperança arrela en la voluntat de cadascun de nosaltres, en la confiança en els altres i en el treball de tots plegats.

MIRADES (LOOKS) – EDUCATION AS THE FUTURE

Retrospective, sincere, optimistic, honest, committed, passionate, human, cautious, creative, critical, ingenuous, experimental, close, complex, daring, reflexive and vital. Mirades or Looks is a collection of ways of seeing education from different perspectives and places in the world. These are looks or opinions that originate from the individual but which acquire a global sense when we put them all together and they interact.

To celebrate the 160th anniversary of its foundation, Col·legi Sant Miquel dels Sants has put together in this book a collection of opinions on education. These are institutional opinions, opinions from the community and opinions from people who are specialised in education, that reflect on its future, each one in their own language. That's the reason we have called it Mirades, with the richness of the plural, because we are sure that the future will be even more diverse. 'Education as the future' has been added to the title because we are convinced that education makes the world a better place.

Centred on education and the world as a whole, the opinions in this book combine local and international perspectives. Specialists in education from universities and centres of investigation in Catalonia, Galicia, Spain, Italy, Argentina, Denmark, Finland, the United States and Turkey have all collaborated in the creation of this book. To all of them and their respective institutions, we are extremely grateful for their kind-hearted involvement, and are honoured that we can also convey the opinions of students, families, teachers and others connected to the school on what they expect from education.

All this being said, we have hope and the commitment to create a better world. We know this hope is based on the willingness of every one of us, in the confidence we have in others and in hard collective work.

ÍNDIX

MIRADES INSTITUCIONALS	9
AJUNTAMENT DE VIC	
Anna Erra	11
ELS REPTES DE L'EDUCACIÓ DEL SEGLE XXI	
Meritxell Ruiz	13
ELS REPTES FUTURS DE LA DOCÈNCIA UNIVERSITÀRIA	
Josep Eladi Baños i Díez	19
MIRADES. L'EDUCACIÓ COM A FUTUR	25
EDUCAR EN TEMPS D'INCERTESA	
Lluís Font i Espinós	27
EDUCAZIONE AL FUTURO: IL CONTRIBUTO DEL L'INTERNAZIONA-LIZZAZIONE DELLA SCUOLA	
Mattia Baiutti	37
L'ESDEVENIR DE L'EDUCACIÓ: GÈNESI I PROSPECTIVA D'UN FUTUR QUE JA ÉS AQUÍ	
Enric Prats Gil / Conrad Vilanou Torrano	47
THE MANY FUTURES OF EDUCATION – IMPROVING EQUITY THROUGH INNOVATIONS	
Crystal Green / Lasse Leponiemi / Clara García-Millán	59
A PROFESIÓN DOCENTE E A FORMACIÓN EN TEMPOS DE MALOS AGOÍROS	
Antón Costa Rico	65
EL FUTURO DE LA EDUCACIÓN	
Alfredo Vota	71
L'EDUCACIÓ ÉS EL FUTUR	
Ignasi Roviró Alemany	81
UNA MIRADA INTERNACIONAL CAP AL FUTUR DE L'EDUCACIÓ	
Raquel Fernández Jiménez	91

AS THE WORLD IS CHANGING, WHO HOLDS THE ANSWERS TO THE FUTURE OF EDUCATION? Lene Jensby Lange	99
DIEZ MICROENSAYOS SOBRE LA EDUCACIÓN DESEADA PARA NUESTRO TIEMPO José María Hernández Díaz	109
EDUCACIÓN PARA SER “LIBRES Y RESPONSABLES” Federico Mayor Zaragoza	121
A PARADIGM CHANGE IN TEACHER EDUCATION Olgun Sadik	127
THE FUTURE OF EDUCATION Adam V. Maltese	137

Deia Niels Bohr, Premi Nobel de Física de l'any 1922, que la predicció és difícil, especialment si és sobre el futur. Hi afegiria que predir és fàcil i el que és difícil és encertar. És amb l'assumpció d'aquestes dues premisses prèvies que s'ha de llegir aquest capítol. Després de quaranta anys a la Universitat, i havent fet gairebé tots els papers de l'auca, tinc algunes idees sobre el que hauria de fer aquesta institució en l'àmbit docent per adaptar-se als temps vinents. Voldria recordar, també, la seva elevada resiliència, ja que les primeres universitats a l'Europa Occidental van aparèixer a principis del segle XIII i es mantenen vuit segles després. Tot i assolint el risc del *presentisme*, crec que la societat actual demanarà la millor resposta adaptativa de la universitat dels darrers segles. El ràpid desenvolupament tecnològic, l'augment ingent de la informació científica, els reptes de la multiculturalitat i la necessitat d'adaptar la formació a un món en canvi constant conformen un escenari on cal una resposta ràpida i profunda. A l'Informe de la Comissió Internacional de la UNESCO sobre el futur de l'educació, publicat el 2021, s'estableix:

Les universitats i altres institucions d'educació superior han de ser actives en tots els aspectes de la construcció d'un nou contracte social per a l'educació. Les universitats creatives i innovadores compromeses a enfortir l'educació com a bé comú tenen un paper clau en els futurs de l'educació, des de donar suport a la recerca i l'avenç de la ciència fins a col·laborar amb altres institucions i programes educatius a les seves comunitats i arreu del món.

En aquest text provaré d'exposar els reptes que considero més importants en l'àmbit de la docència i que han de ser afrontats per la Universitat en els pròxims anys, seguint la directriu esmentada de la UNESCO. Ignorar els reptes pot conduir-la a que esdevingui una rêmora i que sigui progressivament relegada a una situació secundària que pugui portar-la fins i tot a la seva desaparició.

ELS REPTES FUTURS DE LA DOCÈNCIA UNIVERSITÀRIA

Josep Eladi Baños i Díez

Rector de la Universitat de Vic –
Universitat Central de Catalunya

Els estudiants

Crec que pocs lectors dissentiran de l'afirmació que el perfil dels estudiants que arriben ara a la Universitat és notablement diferent del que ho feia fa unes poques dècades. Aquest canvi ha d'obligar a una adaptació de la institució per permetre el millor procés d'aprenentatge, perquè al final cal educar els estudiants que tenim, no els que somiaríem tenir. Entre aquests factors diferencials assenyalaria alguns trets psicològics, com una assumptió endarrerida de la maduresa o una dificultat per mantenir l'atenció, i d'altres de més instrumentals, com una disminució de l'interès per la lectura. Al mateix temps, els joves presenten alguns avantatges, com una notable competència tecnològica, un millor coneixement dels idiomes estrangers i una preocupació accentuada per la sostenibilitat. Naturalment, els elements esmentats no són comuns a tots els anteriors.

Algunes de les característiques esmentades podrien justificar l'elevat abandonament en el primer curs d'alguns estudis, ja sigui per manca d'adaptació al funcionament universitari, de frustració d'expectatives o de requisits acadèmics incomplets. Per poder contrarestar aquestes situacions cal que les universitats adoptin plans de tutoria i mentoratge des de l'ingrés de l'estudiant, on es puguin detectar els problemes i eventualment corregir-los en les unitats de suport psicopedagògic al més aviat possible. Un segon aspecte a considerar hauria de ser la possibilitat de passarelles entre estudis similars, que facilitin els canvis dels estudiants quan sigui possible. També seria convenient considerar si, com succeeix en universitats de l'òrbita anglosaxona, el primer curs hauria de ser molt generalista i amb una elevada optativitat per afavorir el procés d'adaptació de l'estudiant per cursar matèries del seu interès i no les imposades pels plans d'estudi. En assignatures amb elevades taxes de fracàs caldria bastir cursos 'zero', com han fet algunes universitats, al mateix temps que es considera si el nivell d'exigència és l'adequat.

Els plans d'estudi

En aquesta secció voldria diferenciar entre els plans d'estudis oficials, com els de graus, màsters i doctorats; els de formació de postgrau; i també la formació contínua en la seva accepció més àmplia, tant per a graduats uni-

versitaris com per als que no ho són. Molts dels primers, especialment dels graus, encara conserven el criteri de *monodisciplinarietat* dels temps previs a l'Espai Europeu d'Educació Superior, altrament conegut com a Pla Bolonya, que s'implementà el 2010. No obstant això, en els darrers anys s'ha anat reconeixent de forma implícita la necessitat de formació graduada de més d'un dels àmbits tradicionals, amb la programació de nombrosos dobles graus (Dret + ADE, Periodisme + Publicitat i Relacions Públiques, Fisioteràpia + CAFE) i fins i tot amb l'aparició d'altres que ja contempnen la integració de disciplines tradicionals (Filosofia, Política i Economia). En l'àmbit dels màsters, on tot estava per fer, aquesta associació ha estat més senzilla, però en els graus, derivats de les antigues llicenciatures i diplomatures, ha estat més difícil. Tot i això, les necessitats del futur obligaran sens dubte a un canvi en la visió d'organització d'estudis seguint la lògica del segle XX, per entrar clarament en la dinàmica del segle XXI. Si es necessiten professionals que puguin atendre la conflictivitat social de les nostres societats complexes, ¿no serien desitjables aquells formats en Psicologia, Antropologia i Sociologia amb un pla d'estudis únic orientat a la solució dels problemes socials, abans que un graduat en una de les disciplines que després hagi de realitzar els màsters corresponents per assolir els coneixements que li manquen?

Un altre aspecte d'interès és la reducció d'algunes activitats docents presencials en benefici de l'ús de les classes virtuals. No es tractaria de convertir totes les universitats en centres a distància, però sí d'aprofitar les possibilitats que ofereix aquest tipus d'ensenyament, com es va demostrar en la pandèmia de la covid-19. Caldria apostar per una universitat híbrida, a mig camí entre la presencial i la virtual, on el desenvolupament competencial i 'l'aprendre a aprendre' esdevinguin dos elements clau de l'organització dels estudis. Un exemple d'aquesta aproximació seria reduir les hores de docència presencial, especialment de les classes teòriques, i fer que la presència de l'estudiant fos per a la realització d'activitats basades en l'aprenentatge actiu, com la resolució de casos i problemes, seminaris de debat, classes preparades pels mateixos estudiants, activitats pràctiques o presentacions orals. Un altre aspecte rellevant és el contacte dels estudiants amb els problemes socials reals, amb la seva participació en activitats pràctiques externes, en institucions públiques o en empreses. Aquesta presència no hauria de ser testimonial en les pràctiques curriculars de curta duració. Hauria de

continuar fins a on fos possible el model dual de la formació professional. Aquesta experiència, tradicionalment present en els estudis de magisteri i de ciències de la salut, s'hauria d'estendre a la majoria dels altres, on les anomenades pràctiques externes són encara merament testimonials.

La formació contínua serà també un aspecte rellevant en l'activitat docent de les universitats. La necessitat de l'actualització de coneixements i el desig de canvi d'orientació professional seran en un futur pròxim uns aspectes importants per a l'oferta d'estudis. La necessitat de formar-se al llarg de la vida laboral comportarà la necessitat de seguir cursos que ho permetin. Aquesta consideració no afecta només els graduats universitaris sinó també els professionals que vinguin dels cicles formatius de grau superior. La responsabilitat de la universitat en ajudar en la seva organització i impartició esdevé un compromís de futur que no pot eludir.

La docència i les metodologies docents

Junt amb la recerca i la transferència de coneixement, la docència constitueix la gran funció social de la universitat. A diferència de les dues primeres, és la raó de la seva existència perquè les dues primeres poden ser assolides per altres organismes, tot i que en el nostre país la universitat constitueix el seu principal productor. En els anys vinents, avui si pot ser, la docència ha de canviar de consideració, atès que en l'actualitat la recerca constitueix l'element més valorat, sovint de manera única, del professorat universitari. El reconeixement de la docència de qualitat ha de constituir un element clau en els mèrits per a la progressió del professorat universitari i els esforços de l'organització han de dirigir-se a fer-ho possible, a través de la formació adequada i el desenvolupament dels instruments d'avaluació més rigorosos.

La docència s'operativitza a través de les metodologies educatives. En aquest sentit, el clar reconeixement de l'ensenyament competencial amb metodologies actives ha de ser un element clau per a l'aprenentatge dels estudiants. Aquestes han de permetre que els estudiants puguin aprendre per si mateixos en el futur i que les seves decisions a través del desenvolupament del pensament crític es basin en l'evidència de la recerca científica. Aquests dos aspectes no haurien de separar-se de l'educació en valors,

concebuda com la incorporació de consideracions ètiques en les decisions que es prenguin en cada cas, i això hauria de fer-se des de molt aviat en la formació dels graduats.

En resum, el futur de les universitats passa pel replantejament dels seus objectius i estratègies docents per fer possible l'adaptació al segle XXI. La revisió dels plans d'estudi, l'atenció diferencial als estudiants, la incorporació generalitzada de metodologies actives i l'entrada en la formació contínua són els eixos d'aquesta nova consideració del seu rol social. Confiam que continuarà essent el referent en educació superior dels pròxims mil anys.

Quines són les tres coses que m'il·lusionen del meu futur?

Vincular els meus interessos i les meves passions amb el meu desenvolupament professional.

Nika. estudiant

STM Col·legi **la meva**
Sant Miquel **escola**
dels Sants **fa 160 anys!**

Carrer Jaume I el Conqueridor, 11
08500 Vic.
T. 93 886 12 44

Ronda Camprodon, 2
08500 Vic
T. 93 886 05 95

stm@santmiquel dels sants.cat
www.santmiquel dels sants.cat

